

О. М. Сазірова

УДК 811.14'06'373.7 (045)

ГРЕЦЬКА ФРАЗЕОЛОГІЯ З ОНОМАСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Реферат. В статті аналізуються фразеологічні одиниці грецької мови з ономастичним компонентом, а також розглядається питання їх класифікації та структурно-граматичної систематизації, висувуються теоретичні постулати релевантні побудові ідіоматичного довідника або словника. Матеріал, що представлений у роботі, достатньо різноплановий як в структурно-граматичному, так і в семантичному та стилістичному планах.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, власне ім'я, ономастичний компонент, структурно-семантична модель.

Праці з грецького і загалом європейського та слов'янського мовознавства (М. Триандафілідіса, Д. Лукатоса, Ш. Балі, В. В. Виноградова, О.В. Суперанської та інших), свідчать про всебічне ґрунтовне вивчення стійких зворотів мови, про активне опрацювання проблем, пов'язаних із цими одиницями. Проте у сучасній елліністиці фразеологічний міжрівень мовної системи, його обсяг, якісний склад, а особливо та його частина, що містить національно маркований компонент, – ВН, не є предметом спеціального багатоаспектного аналізу.

Окремі порівняльні (О. Ю Мігачева, Н. Ф. Клименко, Г. І. Шевченко) та контрастивні (О. Д. Пономарів, У. В. Головач) дослідження грецької фразеології розкривають багато типологічних характеристик одиниць фразеологічного міжрівня та їхнього функціонування, проте вони не є достатніми для цілісного, системного вивчення ФО з ОК у грецькій фразеології та з'ясування особливостей їх використання, структури тощо.

Вивчення ФО грецької мови із компонентом ВН дає змогу, з одного боку, простежити особливості закріплення в мові національно-культурних реалій, з іншого – зробити узагальнення теоретичного характеру з приводу окремих не до кінця з'ясованих проблем фразеології й ономастики, та вдосконалити класифікацію колокацій з ОК у фразеологічній системі грецької мови.

Якщо підходи до ФО у всьому світі значно відрізняються в різних роботах, то їх класифікації є стабільним елементом дослідження у фразеології. Така стабільність не означає, одноманітність, оскільки, аналізуючи роботи різних авторів, ми можемо побачити відмінності в їх класифікаціях [1]. Насамперед, це пов'язано із складністю та різноманітністю структур грецьких фразеологізмів, а також різноманіттям колокацій. Параметри, визначальний характер і функціонування одиниць фразеологізмів численні і полілексичні. Зазвичай, пріоритет віддається одному або декільком з цих параметрів, які визначають класифікацію. У даній статті ми зупинимо нашу увагу на структурних особливостях ФО, оскільки семантика ОК актуалізується і опосередковується не лише значенням, але і структурою вислову [3].

Матеріал нашого дослідження становлять лексико-граматичні єдності двох і більше нарізно оформлених компонентів, які, маючи цілісне значення, відтворюються в мовленні за традицією, автоматично. За визначеними критеріями до стійких одиниць мови зараховуємо різні з погляду семантики та граматики поєднання. Під ОК ми розуміємо переосмислені власні назви (оніми) – вторинні, видові назви, що доповнюють і уточнюють первинну, загальну, й служать для розрізнення номенів одного роду. [2, с. 4]

Оскільки у проаналізованих нами роботах грецьких мовознавців ФО з ОК не класифікуються окремо від загальної групи фразеологізмів, ми спробуємо розглянути основні параметри, які найчастіше враховуються при виділенні критеріїв, які лежать в основі типології одиниць фразеологізмів. Крім того, домінуюча модель, яку ми розглядаємо, є синтезом різних моделей класифікацій фразеологізмів (X. Сіміонідіса, К. Пілза, О. Куніна та М. Тріандафіллідіса), з деякими їх варіаціями. Вона заснована на принципі континууму та на основі певних евристичних¹ процедур може бути використана для рішення проблеми моделювання грецькомовного довідника ФО з ОК, в якому усі фразеологізми можна розподілити на три групи: ФО у формі словосполучення, ФО у формі речення, ФО у формі діалогу. Серед першої групи можна виділити окремі підгрупи, а саме:

1. Номінативні (або іменникові): *Ο κολοσσός της Ρόδου* – Колос Родоський;

2. Дієслівні: *Καβάλω τον Πήγασο* – Осідлати Пегаса;

3. Прикметникові: *Πολυμήχανος Οδυσσέας* – Винахідливий Одиссей; *Αβραμιαία φιλοξενία* (букв. гостинність Аврама) – Виключна, дружня гостинність;

4. Прислівникові: *Την περνώ (την βγάζω) σπартιατικά* – Вести спартанський спосіб життя.

ФО у формі речення ми розподілили на три великі групи:

1. Прості речення: *Δεν κόβει ούτε Οβραίου μύτη* (букв. Не одріже навіть носу єврею) – 1) Не вмів шила загострити; 2) Розуміється, як Мошко на перці; 3) Не вмів коневі хвоста зав'язати.

2. Складносурядні речення: *Έπεσα από την Ακρόπολη και στάθηκα όρθιος* (букв. Впасти з Акрополя та встати на ноги) – 1) В сорочці народитися; 2) Пережити біду і встояти.

3. Складнопідрядні речення: *Ξαίρ' ο Γιάννης τέχ' στον τουρπά του* (букв. Знає Яніс, що в його великій голові) – Знає кіт, чиє сало з'їв.

Чисельність грецьких ФО з ОК у формі діалогу є найменшою, однак такі вислови не рідко є великими за обсягом та мають риму:

– *Καλημέρα, Γιάννη!* – *κουκιά σπέρνω* (букв. Добридень, Яніс! – боби сію) 1) Я йому про обра-

зи – він мені про гарбузи; 2) Ти йому про Тараса, а він – півторака.

Таким чином, питання про систематизацію фразеологізмів, є досить об'ємним, оскільки в основі процедури класифікації є розуміння природи і функціонування мовних одиниць. У цьому сенсі запропонована нами структурно-граматична класифікація має важливе значення для аналізу онімів у фразеологізмах грецької мови, оскільки аналіз структури ФО може сприяти розумінню характеристики ВН, що входять до її складу, її здатності римуватися, бути співзвучною із словами-апелятивами, пояснює наявність повторів в межах усталеного звороту тощо.

Це припущення дає корисну основу для вироблення опису всього класу грецьких ідіом з ОК, однак при спробі описати глосарій ФО можливе урахування і інших критеріїв (семантичних, тематичних) розподілу фразеологізмів. Також можливе розширення даної класифікації, наприклад, фразеологічні словосполучення можна розділити на підгрупи в залежності від компонентів, що входять до їх складу, як то:

• прикметник + іменник: *Αλκυονίδες ημέρες* (букв. Алкінові дні) – Дні тихої безхмарної погоди;

• іменник + форма родового відмінка іншого іменника: *Το μήλο της Εριδος* (букв. яблуко Ериди) – Яблуко роздору ;

• прийменникова-відмінникова форма іменника + форма родового відмінка іменника. Дані звороти можуть бути прислівниковими або атрибутивними: *στις αγκάλες του Μορφέα* – Засинати в обіймах Морфея;

• конструкції зі сполучниками сурядності: *κάθε Πάσχα και Χριστούγεννα* (букв. Кожної Паски та Різдва) – Раз на рік, і того менше;

• конструкції зі сполучниками підрядності: *σαν το φούρνο του Ναστραδίν-χότζα* (букв. Як фортеця Настрадіна – Хотжа) – Бабця надвоє сказала; Бабця надвоє ворожила.

Аналіз структурної специфіки ФО з ОК дозволив встановити, що у новогрецькій мові найчисельнішими є ФО форми словосполучення – 53 %, 45% – форми речення та 2% ФО у формі діалогу. Звісно, цей розподіл не обмежується лише цими категоріями, адже структура ФО – це надзвичайно цікавий та багатогранний об'єкт дослідження.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ВН – власна назва

ФО – фразеологічна одиниця

ОК – ономастичний компонент

букв. – буквально

¹ Евристика – сукупність дослідницьких методів, спрямованих на відкриття, пізнання нового, раніше не відомого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравчук А. М. Польська фразеологія з ономастичним компонентом: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.03 “Слов’янські мови” / А. М. Кравчук. — Київ, 1999. — 19 с.
2. Пасік Н. М. Власні назви в українській фразеології та пареміології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Н. М. Пасік – Київ, 2000. — 20 с.
3. Χαράλαμπος Π. Συμειωνίδης Εισαγωγή στην Ελληνική φρασεολογία / Χαράλαμπος Π. Συμειωνίδης. – Θεσσαλονίκη: έκδοση Κώδικας, 2000. – 122 σ.

Сазирова О. М.

ГРЕЧЕСКАЯ ФРАЗЕОЛОГИЯ С ОНОМАСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Данная статья посвящена вопросам классификации фразеологических единиц греческого языка, в состав которых входит ономастический компонент. Изученный фактический материал достаточно разноплановый как в структурно-грамматическом, так и в семантическом и стилистическом планах. В работе осуществлена структурно-грамматическая систематизация фразеологизмов греческого языка с ономастическим компонентом, выделены теоретические постулаты, релевантные для построения идиоматического справочника либо словаря («Λογος όνομαστική», № 4, 2012, с. 11-13).

Ключевые слова: фразеологическая единица, имя собственное, ономастический компонент, структурно-семантическая модель.

Sagirova O. M.

GREEK PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THE COMPONENT OF A “PROPER NAME”

The article is devoted to the analysis of greek phraseological and paremiological units with the component of a “proper name”. Has been analysed structural-grammatical systematizations of authentic material have been done. The analysis and classification made it possible to model their major structural-grammatical type and to define the specific features of this phraseological-paremiological body at the background of all others («Λογος όνομαστική», № 4, 2012, с. 11-13).

Key words: the phraseological units, the Proper Name, onomastic component, structural-semantic model.